Olivier Chaline

BÍLÁ HORA

KAROLINUM

Bílá hora

Olivier Chaline

Recenzovali:
doc. PhDr. Martin Nejedlý, Dr.

Z francouzského originálu La bataille de la Montagne Blanche (8 Novembre 1620). Un mystique chez les guerriers, vydaného nakladatelstvím Noesis v Paříži roku 2000, přeložil a poznámkami doplnil František X. Halas
Předmluva a ediční spolupráce Martin Nejedlý a Nicolas Richard

Vydala Univerzita Karlova v Praze
Nakladatelství Karolinum
Redaktor publikace Josef Táborský
Grafická úprava Zdeněk Ziegler
Mapy Jaroslav Synek a Petr Klučina
Rejstřík Václav Hozman
Sazba DTP Nakladatelství Karolinum
První dotisk prvního vydání

© Univerzita Karlova v Praze, 2013
Text © Olivier Chaline, 2013
Translation © František X. Halas, 2013
Preface © Martin Nejedlý, Nicolas Richard, 2013
Cover photography © Alessandro Vasari, 2013

ISBN 978-80-246-2396-2
ISBN 978-80-246-2806-6 (pdf)
ISBN 978-80-246-2905-6 (epub)
ISBN 978-80-246-2906-3 (mobi)

Ukázka elektronické knihy

Univerzita Karlova v Praze
Nakladatelství Karolinum 2014

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

Předmluva /11
Úvod /52
Bitva a boj /53
Bílá hora: mýtus připravený o dějiny /56
Dominik od Ježíše a Marie /63

PROŽITEK PRUDKOSTI BOJE /69
I. Nemožná bitva /71
Neustálé vyrovnávání sil /71
Blokování vojenských akcí /86
Válečný prostor /86
Chabé síly /93
1620: Nepravděpodobná bitva /106
Převaha, jež uvízla na mělčině /107
Zkoušky, nesváry a beznaděj /114
II. Otec Dominik přiměje velitele svést bitvu /118
Usilovný pochod /118
Český Bábel (aneb zmatení jazyka) /126
Vpád otce Dominika /142
III. Náraz /162
Zranitelnost /164
Na pěchotu dopadají koule /165
Jezdectvo odmítá potyčky /172
Mohutnost střelby, anebo nesnesitelný strach? /178
Velký strach /185
Útěk, dým a zmatek /185
Pád Breunerova domu /190
Přesycenost vjemy /193
Zranění /196

Prudkost bitvy vrcholí /200
Naděje se přiklání na opačnou stranu /201
Paroxysmus /204
Co bylo po řeži /211

NÁBOŽENSKÝ SMYSL BITVY /219
IV. Otec Dominik ve válečné radě /221
Podmínky oprávnění k užití válečného násilí /221
Podmínky spravedlivé války /222
Bitva podle kazuistů? /225
Zásah, jenž byl jak rozhodující, tak neslýchaný /232
Velká postava katolické reformy /232
Polemiky historiků /236
Událost jasně doložená dokumenty /242
Otec Dominik mění pravidla hry /249
Vpád náboženské motivace do války /250
Převrácený jezuitský model /255
Prorok /261
V. Zraněný obraz /265
Králův ikonoklasmus /268
Obrana obrazů, obrana říše /280
Urážka Panny Marie /293
VI. Exsurge Domine et judica causam tuam /304
Otec Dominik a křížová výprava /304
Militia christiana (Křesťanské vojsko) /306
Společnost na obranu víry /309
Apokalypsa, nebo křížová výprava? /313
Anhaltova osamocenost /317
Očekávání všeobecné nápravy /317
Lev a kometa /324
Prorocký defétismus /330
V přítomnosti Boží /335
Extáze boje /336
Extáze otce Dominika /339
Jednomyslnost a teofanie /348

JAK BITVA PROCHÁZÍ FILTREM VZPOMÍNEK /353
VII. Rázová vlna /355
Pád Prahy /355
Zpráva /373
Vyprávění účastníků /373
Od pověstí k jistotě /376
Proměněná bitva /381
Prozřetelnost a hrdina /387
Jezuitská bitva: monarcha /389
Bůh zachránil svůj lid: kapucín a premonstrát /395
Pražský Purim /397
Bitva v obrazech /402
VIII. Výpovědi o bitvě /406
Nepopsatelná porážka /406
Dvojznačnost tragédie /407
Příčina českého neštěstí /408
Hledání útěchy /410
Boží znamení /415
Jak se vynořuje zázrak /416
Předzvěsti /419
Teofanie /422
Svatí patroni české země /425
Sláva katedrály /426
Zázraky před bitvou /428
Obnovená kontinuita /432
Caramuel: zjištění pravých zázraků /434
Praktik rekatolizace /435
Obezřelý zápis historie /439
Vyprávění a kazuistika /440
Pokusy o kanonizaci Dominika od Ježíše a Marie /447
Zahájení a podpora beatifikačního procesu /447
Nedokončené řízení /450
IX. Santa Maria della Vittoria /457
Římský triumf obrazu /457
Pavlovská kaple (Capella paolina) /457

Triumf obrazu /461
Votivní dary (*ex voto*) a donátoři /466
Patrona Bavariae /473
Votivní dary /473
Mariánská poezie /475
Obrazy mnichovských karmelitánů /479
Obrození památky Bílé hory /488
Diskontinuita vzpomínky /488
Bílá hora: posvátné místo a duchovní geografie /496
Bílá hora mezi Čechami a Bavorskem /501
Triumf církve /505
Závěr /514
Národní katastrofa? /514
1618, anebo 1620: kde hledat katastrofu? /516
Bitva, to znamená apokalypsa /520

Bibliografie /524
Jmenný rejstřík /554

Ukázka elektronické knihy

Předmluva

Chlebové kuličky a dým z černého prachu, koráby, bitva a karmelitán: portrét Oliviera Chalina jako historika

Když dostal český spoluautor předmluvy nabídku uvést vydání knihy o bitvě na Bílé hoře, dlouho váhal. Na první pohled se asi zdá, že není nic snadnějšího než zapět trochu chvály na dlouholetého přítele. Oliviera Chalina znám už od dob – bohužel relativně vzdálených – když jsem v Paříži připravoval pod vedením Jacquese Le Goffa doktorskou práci. Byli jsme tehdy oba mladí – datum narození dělí pouhé dva měsíce – a krom generační příslušnosti nás sbližoval hlavně Olievierův výrazný zájem o českou kulturu. Promýšleli jsme badatelská témata, jež by sdružovala historiky našich zemí, dokonce už i předběžně plánovali výchovu společných žáků. Naše spolupráce se prohlubovala měsíc od měsíce, mimo jiné v souvislosti s přípravou mezinárodního časopisu mladých evropských historiků *Europa*. Olivier, který na rozdíl od ostatních iniciátorů už obhájil doktorskou práci a vyučoval, měl mezi generačními druhy přirozenou autoritu. Už proto mu připadalo úvodní slovo na mezinárodních diskusních seminářích, které jsme v první polovině 90. let minulého století v Paříži pořádali.

Při pohledu z Prahy, Brna nebo Pardubic se přitom Olivier Chaline jeví spíš jako diskrétní osobnost, která každodenní prací podněcuje a usnadňuje česko-francouzskou spolupráci v oblasti historického bádání. A to jak na Sorbonně, kde přednáší, tak mimo ni. Radost z příležitosti představit u nás historika, který je ve své vlasti uznávaným odborníkem na francouzské i české dějiny, mi ovšem kalí určité obavy.

Jsem tím nejpovolanějším, kdo by se měl ujmout předmluvy k monografii pojednávající o důležité události českých dějin 17. století? V žádném případě. České země oplývají odborníky na epochu raného novověku i na dějiny vojenství. Určitě by kvalifikovaněji než já posoudili, zda Chalinova monografie představuje přínos pro poznání bitvy na Bílé hoře a jejího místa v českých dějinách. Možná by pro ně ale bylo trochu obtížnější shromáždit postřehy, o které se chci se čtenáři podělit především. Jde o vřazení Oli-

viera Chalina do jednoho z výrazných proudů francouzského dějepisectví a o vysledování prvků, kterými je jeho dílo charakteristické pro nejnovější trendy bádání v jeho vlasti.

Žádnou dějepisnou práci nelze pochopit bez vědomí jejího kontextu. Osobně kladu velký důraz i na lidský rozměr: nevím-li nic o autorovi, špatně se mi posuzuje jeho dílo. Copak je možné oddělit neprodyšně Palackého-historika od Palackého-politika a člověka? Nehodlám se uchylovat k ahistorickým komparacím, ale právě Olivier Chaline představuje typ dějepisce, kterého by měl čtenář trochu blíže poznat, jinak mu hrozí základní dezinterpretace jeho díla. Teprve po seznámení s historickým školením, univerzitními tradicemi a metodologickými východisky lze posoudit originální aspekty jeho prací.

Zkusím tedy k úkolu přistoupit nikoli jako odborník na raný novověk – mým badatelským polem je vrcholný a pozdní středověk –, ale jako historik a učitel, který se už více než dvacet let snaží důkladně poznat proudy a směřování francouzské historiografie. Abych však jako medievista vstoupil na pevnější půdu, přizval jsem ke spolupráci na předmluvě mladého francouzského historika Nicolase Richarda. Je společným žákem mým i Chalinovým, specializuje se na české dějiny a přitom dobře zná francouzskou historiografii raného novověku, ostatně ji už sám na Sorbonně přednášel. Protože se naše znalosti a úhly pohledu vzájemně doplňují, rozhodli jsme se společně podepsat následující text, který je výsledkem dlouhého přemýšlení.

K velkému rozvoji i přijímání metodologických inspirací[1] přispěl dnešní historické vědě v českých zemích rozmach znalostí angličtiny, bezpochyby potřebný. Naštěstí se udržuje i tradice, že většina historiků čte německy. Zato frankofonie, kterou byli čeští historikové známi v meziválečné a ještě poválečné Evropě, povážlivě ustoupila. Francouzi ovšem nepřestali psát zásadní, novátorské a někdy třeba i provokativní monografie jen proto, že je většina českých kolegů přestala v originále číst. Kniha, jež se nyní dostává českým čtenářům do rukou, je toho dílčím důkazem. Důkladná znalost francouzské historiografie v původním znění je přitom jedinou cestou, jak

1) Zde bychom chtěli vyzdvihnout roli, kterou v rozvoji spolupráce mezi českými a francouzskými historiky hraje Cefres, Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, založený roku 1991 významnou francouzskou badatelkou a odbornicí na české dějiny raného novověku Marie-Elizabeth Ducreux. Autoři předmluvy s touto institucí již léta úzce spolupracují, Nicolas Richard byl v letech 2010–2011 jejím vědeckým stážistou.

správně pochopit a docenit díla, jež se – samozřejmě vždy jako nepatrný střípek z celkové produkce – překládají do našeho jazyka.

V některých českých publikacích, i těch vydaných poměrně nedávno, přežívá, pokud jde o francouzskou historiografii, spousta zastaralých klišé a překonaných představ. Za *nec plus ultra* moderní francouzské historiografie se často vydávají práce ze sedmdesátých let 20. století. Francouzští kolegové nad tím vždy překvapeně kroutí hlavou. Uznáváme však, že předmluva není vhodným místem k analýze této situace. Česko-francouzský historický seminář na Filozofické fakultě UK, kde se týden co týden setkávají čeští i zahraniční studenti s předními francouzskými historiky nebo diskutují nad problémy českých dějin, představuje jednu z cest ke zlepšení situace. Dalším řešením – a takové má podle nás v rámci této předmluvy místo – je podrobná evokace jedné z mnoha linií francouzské historiografie, k níž se právě Olivier Chaline hlásí, protože z ní vzešel.

Francouzští autoři se zajímali o české země od středověku. Přeskočme jinak zajímavou otázku, jak na Čechy a jejich minulost nahlížely kroniky středověké Francie.[2] Ale pro epochu raného novověku připomeňme alespoň pitoreskní postavu z dob kardinála Richelieaua, kněze a čaroděje ve městě Loudunu, Urbaina Grandiera. Ten se v díle *Traicté du célibat* (Traktát o celibátu) uchýlil k příkladu Jeronýma Pražského, jehož život dosti dobře znal.[3] Za vlády Ludvíka XIV. pak vznikla mimo jiné monumentální Bossuetova práce *Histoire des variations des Eglises protestantes* (Dějiny proměn protestantských církví, 1688)[4] a sáhodlouhá Dantécourtova rozvaha *De l'usage de célébrer… en langue vulgaire* (O způsobu sloužit mši… v lidovém

2) Viz Martin Nejedlý, „V Praze jsou tři města, mnoho výstavných kostelů a lidé zbožní…": Obraz českých zemí a jejich panovníků ve francouzsky psané literatuře 14. století, in: Evropa a Čechy na konci středověku. Sborník příspěvků věnovaných Františku Šmahelovi, ed. Eva Doležalová – Robert Novotný – Pavel Soukup, Praha 2004, s. 35–57.

3) Moderní a vskutku kritická edice zmíněného *Traicté* neexistuje. Ta, kterou připravil Robert Luzarche, je poplatnější 19. než 17. století a opírá se o nepříliš důvěryhodné kopie ze století osmnáctého. Edice pořízená Michelem de Certeau (La possession de Loudun, 1970, nové vyd. 2005) je pouhým komentářem vybraných pasáží (viz s. 123).

4) Jacques-Bénigne Bossuet, Histoire des variations des Eglises protestantes, Paris 1684; toto dílo bylo známé i ve střední Evropě, protože jej vydali ve Vídni a Trnavě roku 1734. Na počátku 19. století Martin Wolf pořídil překlad do češtiny na základě německého a latinského vydání: Jakuba Benygna Bossueta biskupa meldenského Příběhové o změnách církví protestanských I, Hradec Králové 1804, II, Praha 1805. Pokud jde o Čechy, viz zvláště v pařížské edici z roku 1921 svazek II, s. 165n.

jazyce), výrazně zaměřená proti jansenismu.[5] Obě práce čerpaly příklady z českých dějin. Do jansenistického tábora se naopak hlásil abbé André,[6] který zamýšlel publikovat monumentální práci o dějinách Čech, ale stačil za vlády Ludvíka XVI. vydat jen její první díl. I když se původní plány nepodařilo uskutečnit, jde o další doklad dlouhodobé pozornosti, kterou specifice českého vývoje věnovali francouzští autoři, ať pozapomenutí nebo dodnes slavní. Tento zájem navíc v epoše raného novověku nikdy nepolevil.[7]

Když se v 19. století rozvinula kritická historická věda v dnešním slova smyslu, orientace na zkoumání českých zemí neztratila na síle. Asi by nemělo smysl představovat všechny autory – neboť, upřímně řečeno, kdo je dnes ještě čte? – rádi bychom se ale zastavili u osobnosti, která je u nás nejznámější, u Ernesta Denise (1849–1921). Ten za svoji slávu vděčí jednak historickým dílům, jež měla krátce před první světovou válkou u čtenářů velký úspěch, jednak vlastní politické roli. Pomník na Malostranském náměstí mu zřídili plným právem; zmizel ovšem, jako tolik dalších, v důsledku politických zvratů 20. století. Mimochodem, kéž by se dějinné kotrmelce, a to i v oblasti česko-francouzských vztahů, do budoucna omezovaly na „pouhé" hrátky s bustami a památníky. Socha se dá z veřejného prostranství odstranit, z historiografie Ernesta Denise vymazat nelze. Nicméně již v osobnosti samé je zakódována možnost jistého nedorozumění. Denisovo čechofilství sehrálo významnou a pozitivní roli za první světové války, kdy vedl účinnou kampaň, kterou se ze všech sil snažil přispět k úspěchu myšlenky nezávislého Československa. I přes svoji náklonnost, můžeme snad říci lásku, k českým zemím zůstal Ernest Denis Francouzem hluboce

---

5) Dantécourt (Raymond Chaponnel d'Antescourt), De l'usage de célébrer… en langue non vulgaire et de l'esprit avec lequel il faut lire l'Ecriture sainte, pour en profiter, Paris 1687, zde s. 73–74. V případě tohoto autora je třeba vyvarovat se mylného ztotožnění s Jeanem-Baptistem Dantécourtem (1643–1718), viz André Rayez v Dictionnaire de spiritualité, ascétique et mystique, II, Paris 1953, sl. 492–495.

6) O tomto autorovi toho příliš nevíme. Základní informace viz E. G. Lebos v Dictionnaire de biographie française, II, Paris 1936, sl. 889–891.

7) Badatelům se do budoucna otevírá cesta k pořádání kriticky komentovaných výborů z *exempel*, čerpajících své náměty z českých dějin v politicko-teologickém myšlení celého evropského písemnictví, ale Francie skýtá materiál obzvláště četný, neboť kostnický a basilejský koncil sehrály důležitou roli v galikánské argumentaci, a protože vše souvisí se vším, také v politických úvahách o moci obecně. Pro přesnost uveďme, že epochu raného novověku označuje ve Francii tradiční termín *histoire moderne* (v nutně „školsky" zjednodušující chronologii období od 1453 nebo 1493 do 1789).

poznamenaným porážkou v prusko-francouzské válce let 1870–1871 a angažovaným antiklerikálním republikánem. Mnohé jeho názory odrážejí vzrušenou atmosféru francouzské společnosti přelomu 19. a 20. století. Příčinu třicetileté války viděl hlavně v jezuitském komplotu. A ten se snažil odhalit a pohanět s o to větší vervou, že se právě v době, kdy o českých dějinách intenzivně přemýšlel, ve Francii rozhořel ostrý konflikt mezi církví a antiklerikály, v jehož rámci například ozbrojená moc vyháněla řeholní kongregace. Umíme si dnes představit, jak hluboké rozpolcení francouzské společnosti představovalo rozhodnutí, při kterém někteří důstojníci raději zlomili své meče, než aby splnili rozkaz, který se příčil jejich svědomí? A s jakým nadšením naopak přijímali mocenská opatření třeba republikánští učitelé, kteří věřili, že tím odstraňují hnízda nevědomosti a tmářství?[8] Napětí v náboženských otázkách zklidnila až první světová válka, Denis však do sebe jakožto angažovaný badatel nasál mnoho z bouřlivé atmosféry konce 19. století. Nikdy neskrýval svoji antipruskou a republikánskou orientaci. Je v takovém případě opodstatněné, jak se už také stalo,[9] pokládat jej za vzor objektivního pohledu na složité otázky českých dějin jen proto, že byl cizincem? Erudici i literární talent dal do služeb upřímného čechofilství, podporoval politiky demokratického smýšlení.[10] Myšlením a metodami však zůstal francouzským historikem své doby a vyhraněného politického smýšlení. A v českých dějinách hledal souzvuky s historií své vlasti, což samozřejmě neubírá jeho dílu na hodnotě. Činí ho jedinečným.

Mimořádná osobnost Ernesta Denise náleží epoše, dnes už časem zaváté, kdy politici naslouchali historikům. Denisovy práce a jeho myšlenky díky příznivým politickým okolnostem umožnily ve Francii ukotvit tradici fundovaného bádání o Češích a Slovácích, které se tam s větším či menším

---

8) Viz například půvabný portrét otce-učitele ve známém románu Marcela Pagnola La Gloire de mon père, Monte Carlo 1957, český překlad Eva Musilová pod názvem Tatínkova sláva, in: Marcel Pagnol, Jak voní tymián, Praha 2004, zvláště s. 11–14.

9) Například Zdeněk V. David, Finding the Middle Way. The Utraquists' Liberal Challenge to Rome and Luther, Washington (D.C.) 2003, s. 354, jenž popírá Denisovo protiněmecké zaměření.

10) Doubravka Olšáková, Český překlad Denisova díla v kontextu sporu o smysl českých dějin, Dějiny a současnost 23 (5), 2001, s. 28–32, upozornila na skutečnost, že Jindřich Vančura (1855–1936) při překladu monografie La fin de l'indépendance bohême (Paris 1903, Praha 1904–1905) v rozsáhlé míře přepracoval francouzský originál tak, aby odpovídal Masarykovu názoru na dějiny, vůči kterému měl přitom sám Denis výhrady.

úspěchem rozvíjí dodnes. Le Centre des Etudes Slaves (Centrum slovanských studií), jež na Masarykovo přání zřídili přímo v domě Ernesta Denise u pařížské Lucemburské zahrady, zůstává důstojným hmotným symbolem pokračování v úsilí velkého francouzského historika. Vzhledem k podmínkám zrodu se toto středisko soustředilo k jazykově jasně vymezenému prostoru Evropy, a tudíž přece jen o trochu více k literárnímu a lingvistickému bádání než k historii.[11]

Jak to vše souvisí s Chalinovou monografií? Ve stejné době, kdy se v Denisových stopách rozvíjelo v novém centru plodné bádání, formovala se na staroslavné Sorbonně odlišná škola, rovněž zaměřená na studium českých dějin. A právě jí musíme v rámci této předmluvy věnovat náležitou pozornost. Victor-Lucien Tapié bude asi většině čtenářů mnohem méně povědomý než Ernest Denis. Z českého pohledu se to dá pochopit. Dělila je celá jedna generace a role, jež společnost přisuzovala historikům, se mezitím změnila. Navíc šlo o osobnosti v mnohém protikladné. Tapié pocházel z relativně konzervativních oblastí západní Francie – z okolí Nantes – a jako katolíkovi mu byl cizí Denisův antiklerikalimus. Orientoval se k politickému středu, vyznával jiné duchovní a politické hodnoty než Denis. Victor-Lucien Tapié[12] (1900–1974) nikdy nezískal Denisovu politickou váhu, zato mu připadla výrazná úloha při obnově metod a cílů francouzské historické školy raného novověku. A pro nás je jistě důležité vědět, že nové impulsy a metodologické podněty vzešly ve Francii právě od badatele, jenž se po celý život specializoval na české dějiny 17. a 18. století, ale nebránil se ani pozoruhodným přesahům do středověku a hodnocení aktuálních událostí.

Victor-Lucien Tapié dostal příležitost projít vynikající školou. Krátce po vyhlášení samostatného Československa jej jako stážistu vyslali na Karlovu univerzitu, aby se naučil jazyk, navázal plodné kontakty a stal se všestranně

11) Antoine Marès přednesl na toto téma koncem roku 2009 podnětnou přednášku na kolokviu Paměť míst ve vile Lanna.

12) Viz heslo, jež sepsal Olivier Poncet, in: Christian Amalvi (ed.), Dictionnaire biographique des historiens français et francophones, Paris 2004, s. 298–299, dále viz Jean Leclant (ed.), Le second siècle de l'Institut 1895–1995, II, Paris 2001, s. 1346, a Notices biographiques..., Paris 1972, s. 224–234. Bibliografii jeho děl najde čtenář v závěru svazku Etudes européennes. Mélanges offerts à Victor-Lucien Tapié, Paris 1973, s. 21–30. V říjnu 2012 bylo Victoru-Lucienu Tapiému věnováno kolokvium konané v Nantes. Sborník z kolokvia vyjde v Rennes a stane se podnětem nového bádání o této ososbnosti.

Ukázka elektronické knihy

kvalifikovaným odborníkem na české dějiny. První z jeho delších pobytů spadá do let 1920–1921, celoročně hostoval na pražské univerzitě ještě mezi lety 1933–1934, jinak k nám zajížděl velmi často – na přednášky, do knihoven a archivů, na setkání s četnými přáteli z řad českých historiků. Na prvním místě zde jmenujme Josefa Pekaře, kterému se cítil blízký lidsky i odborně a ke kterému po celý život choval hlubokou úctu.[13] Tapié uměl po letech usilovného studia výborně česky, což mu otevřelo brány k poznání české historiografie z první ruky a hlavně k práci s prameny, jež zůstanou nepřístupné drtivé většině cizinců. Victora-Luciena Tapiého v mnohém ovlivnila Gollova škola, ale poctivě četl i ta díla české historické produkce, jež do ní nezapadala. Cílevědomě se snažil oprostit od apriorních soudů nacionalistické a politicky angažované historiografie 19. století, měl zvláštní pokoru vůči autentickým pramenům a dokázal je citlivě analyzovat.

Z pražského studia se zrodilo první větší dílo, jež Tapié publikoval, totiž jeho doktorská disertace *La politique étrangère de la France et le début de la guerre de Trente Ans* (Zahraniční politika Francie a začátek třicetileté války).[14] Jedná se o přínosnou práci k jednomu z uzlových bodů diplomatických dějin 17. století. Victor-Lucien Tapié se zaměřil na období let 1616–1621, přičemž se pokusil rozkrýt složité diplomatické vztahy mezi Francií a územími v říši na počátku třicetileté války. Především prokázal, že navzdory předpokladům mnoha historiků neexistovala ve Francii příkrá opozice mezi prošpanělskou zbožnou stranou a *dobrými Francouzi*, kteří údajně zachovali věrnost mytické politice Jindřicha IV., založené na nepřátelství vůči Habsburkům. Už v tomto bodě výrazně přispěl ke studiu politických dějin Francie období vzestupu Richelieua k moci. Tapié ovšem také podrobně analyzoval složitou diplomatickou hru francouzské monarchie, která se především snažila udržet mír a zároveň zkřížit mocenské plány Španělska. Podporovala Ferdinanda Štýrského a na vzbouřené protestanty v Čechách pohlížela nevraživě, protože je pokládala za možné narušitele evropského míru, a obávala se tedy řetězových reakcí, jež mohly strhnout

13) Viz například nekrolog, který Tapié sepsal po Pekařově smrti pro Revue française de Prague, 1937.

14) Victor-Lucien Tapié, La politique étrangère de la France et le début de la guerre de Trente Ans, Paris 1934. Ve stejném roce vydal i další rozsáhlou práci, tematicky čerpající tentokrát z českých dějin pozdního středověku: Une église tchèque au XVe siècle: l'Unité des Frères, Paris 1934.